

ONUR EYLÜL KARA • Yapabileceğimizi Yapmak

ONUR EYLÜL KARA 1985'te Zonguldak'ta doğdu. 2003'te ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde başladığı yükseköğrenimini yüksek lisans ve doktora yaparak tamamladı. Siyaset bilimi, sosyoloji, felsefe ve edebiyat alanında makaleler yayımladı, çeviriler yaptı.

İletişim Yayınları 2772 • Araştırma-İnceleme Dizisi 191

ISBN-13: 978-975-05-2683-1

© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / I. BASIM

1. Baskı 2019, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DİZİ KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAKTAKI ÇİZGİ Doğa Çal

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ONUR EYLÜL KARA

Yapabileceğimizi Yapmak

Minör Siyaset
ve Türkiye Örneği

Melike'ye...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ: GÖZLEM, DENEYİM, HİPOTEZ	11
Hipotez: Minör siyaset	25
<i>Siyaset ya da yaşam</i>	28
<i>Temsilden kaçış</i>	30
<i>İçkinlik</i>	34
<i>Tepkisel olmamak</i>	38
<i>Çokluk</i>	41
<i>Ademimerkeziyetçilik</i>	42
<i>Prefigüratif olup etki üretmek</i>	43
<i>Oluş(lar)</i>	47
<i>Potestas'tan kaçış</i>	49
İKİNCİ BÖLÜM	
TÜRKİYE'DE MINÖR SİYASET	53
Siyaset algısı	72
<i>Her şey siyasaldır</i>	73
<i>Farkı hissetmek</i>	84
<i>Kaygılar, çekinceler, mesafeler</i>	94
Prefigüratiflik	105
<i>Gündelik hayat</i>	128
Çokluk ve karşılaşma etiği	131
<i>Potansiyellerin yoğunluğu</i>	151

İçkinlik	159
<i>Pratiğin gücü</i>	160
<i>Minör siyaset etki üretir</i>	166
<i>Minör siyaset gönülden yapılır</i>	170
<i>Minör siyaset deneyimle öğrenir</i>	176
<i>Minör siyaset bir ihtiyaçtır</i>	179
<i>Yataylık, yerellik, öz güçlenme, evrensellik</i>	188
Sonuç	206

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SINIRLILIKLAR	211
Dışarıdan	212
<i>Koşullar</i>	212
<i>Majör siyaset hegemonyası</i>	216
<i>Eğilimler</i>	233
İçeriden	243
<i>Gönüllü sıkıntısı</i>	243
<i>Kapanım sorunu</i>	247
<i>Yasama konusundaki ısrar</i>	250
<i>Diğer önemli sorunlar</i>	252
Sonuç	254

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ: BİR KAZANIM	257
Yeni öznellikler ve dönüşüm	258
Somut kazanımlar	269
Neşe	279

KAYNAKÇA	293
-----------------------	-----

ÖNSÖZ

Bu kitap, Nisan 2018’de ODTÜ Siyaset Bilimi’nde tamamlamış olduğum doktora tezimin Türkçeleştirilmiş, sadeleştirilmiş ve genel okuyucuya uyarlanmış halidir. Uzunca bir okuma, araştırma, inceleme, düşünme ve deneyimleme sürecinin nihai, derli toplu olmayı sağlamış ürünlerinden biridir. İçinde onlarca insanın emeğini, katkısını, çabasını taşır; özellikle araştırmaya katılan insanların sözlerini, o sözlerdeki değerleri ve böylece gelişen, beliren fikirleri. Haliyle bu kitap ve özündeki düşünce, eş değerde bu onlarca insana aittir; anonimleşen ama bende hatırını hiç kaybetmeyecek olan bir imecenin ürünüdür. Şükran.

Tahmin edebileceğiniz üzere böyle şekillenen bir çalışmanın içeriği ve temel dertleri, onun yalnızca akademik çevreyle sınırlı kalmasına müsaade etmiyor; kaldı ki “minör siyaset” bizden, gündeliğimizden, olduğumuz halden, akışın kendisinden yükselen bir *siyaset ya da yaşam etiği* öneriyor. Böyleyken onu dışarı çıkarmak, hayata salmak, horlanmasını yahut sevilmesini kabul ederek dünyaya açmak, çalışmanın kendisiyle tutarlı belki son aşaması olarak, gerekiyordu.

Fakat bu, esasen bir söz söylemek ve eksiklikler yahut kurlar içerdiği şüphesine rağmen onu ilan etmek olduğu için, öyle kolay değildi. Kendi sözümle birlikte, çalışmaya dâhil et-

tiğim insanların sözlerini de ince eleyeyim, doğru telaffuz edeyim, duyguyu soğutmadan vereyim diye azami gayreti göstermiş olmak, iyi ya da kötü etki ediyor, öyle ya da böyle bir iz bırakıyor olmanın heyecanını, endişe ve hüzünle birlikte yaşamaktan insanı kurtarmıyor. Yine de basitçe insan olarak yaşama sığındım, eyledim.

Kasım 2018, Ankara

GİRİŞ: GÖZLEM, DENEYİM, HİPOTEZ

Kuramsal çalışmaların arkasında kişisel hikâyeler de vardır ki bunları, ilham verici kaynaklar yahut kurucu unsurlar olarak kabul edebiliriz. Minör siyasetin tanımlanmasına ve siyaset teorisine dahil edilmesine dair bir kavramsallaştırmaya girişen bu çalışmanın farklı yerlerini besleyen kaynaklar olarak ben de kendi hikâyemi anlatmak isterim. Bu kaynaklardan ilki, genel olarak bugünün siyasetine ve toplumsal yaşamına dair –her anlamda– okumalarım ve düşüncülerim sonucunda vardığım genel gözlemlerime ve öngörülerime dayanıyor. Bugünün siyasetine dair tarif ettiğim bir *büyük resim* ve bunun içinde bazı sap-tamalarım var.

Öncelikle, bu genel çerçevenin içinde ben şöyle bir şey görüyorum: Siyaset bilimi ya da felsefesi, bugün siyaset dünyasını anlamaya yöneldiği vakit, siyasal ilişkileri çoğunlukla tahakküm ilişkileri içinde tanımlıyor, anlıyor. Esasında bu algının, klasik ve modern dönem siyaset düşüncesinde de yaygın ve hâkim olduğu doğrudur. Foucault ve Deleuze gibi çağdaş düşünürler de disiplin ve kontrol gibi olguların toplum içindeki rolüne dikkat çeken yeni “minör” bakış açılarını geliştirerek ve siyaseti yalnızca “tahakküm” bağlamına yerleştiren anlayışı yapı-söküme uğratarak bu düşünceyi sarstılar. Ama bu düşüncenin

öylesine güçlü bir temsili var ki, siyaset hâlâ ve yalnızca güç ve tahakküm ilişkileri alanında düşünülüyor; majör güçler yahut güçlü figürler ve yapılar var; siyaset bunlar arasında, yaşamı düzenlemek, kaynakları yönetmek yahut belli bir toprak parçasına hükmetmek için verilen kavganın adı kabul ediliyor, ki bunu, Deleuze'ün düşüncesinde akışların kodlanması ve yerliyurtlu hale getirilmesi ve Spinoza'nın siyaset anlayışında da *potentia*'nın soğurulup *potestas*'ın¹ var edilmesi olarak görüyoruz.

- 1 Latince *potestas* ve *potentia* sözcüklerinin iktidar, güç, yeterlilik, tiranlık, kontrol, otorite, beceri gibi birbirine yakın görülebilecek anlamlarının olduğunu biliyoruz. Lakin ben Spinoza'nın yazısında, bir tür (majör) siyasal iktidar olarak *potestas* ile herhangi bir iktidarın kaynağı olarak *potentia* arasında ilk bakışta önemsiz görülebilecek, ama üzerine düşünülmesi gereken bir gerilim görüyorum. Bunları tümüyle zıt kategoriler olarak düşünmemeliyiz ki zaten Spinoza düşüncesi genel olarak böyle bir zıtlığa müsaade etmez; bunun için *non oppositè sed diversè* (karşıt değil ama farklı) uyarısını hatırlayabiliriz. Ben bu çalışmada minör siyaset kuramını *potestas* ile *potentia* arasındaki paradoksa temellendirmiyorum, hatta Spinoza düşüncesinde *potestas*'in tanımı ve açıklanışıyla da çok ilgilenmiyorum. Sadece bu ayrımı, kendi meselemi anlatmak için kullanışlı bir malzemeye dönüştürmek istiyorum; o yüzden Spinoza'nın bu *potentia*'ya, insanın etik ve siyasete dair projeksiyonuna ciddi bir kaynak, bir töz olarak nasıl değer verdiğine odaklanmak istiyorum. Buna karşın *Etika*'da, *Teolojik Politik İnceleme*'de ve *Politik İnceleme*'de söz konusu *potestas*'ın örgütlü, yapısal/yapılı, merkezî, aşkın özellikler gösteren temsili bir iktidar olduğunu, devlet yahut din gibi belli majör makineler eşliğinde siyasetin temsillerinde toplaşmış ama esasında insanın *potentia*'sından türemiş bir güç olduğunu, dolayısıyla da *potestas*'in en nihayetinde insanın *potentia*'sına temellendiğini görmek mümkündür. Bu yüzden ben *potestas*'in, insanın yapıp etme gücü olan *potentia*'nın metafizik, aşkın ve temsili varlığına işaret ettiğini gören bir bakışa yerleşiyorum. Buna istinaden, toplumsal/siyasal yaşamda bizi etik ilişkiye/işkilenebilir götüreceği olanın, yalnızca *potentia*, yani çokluğun kolektif ve kurucu eyleme kudreti, olduğunu düşünüyorum. *Potestas* ve *potentia* arasındaki ilişkiye dair daha ayrıntılı tartışmayı Antonio Negri'de bulabiliyoruz. Negri, Spinozacı siyaset bakımında yeni bir tartışma/ufuk açabilmek için bu iki olgu/kavram arasındaki ilişkiyi/paradoksu, ciddi bir ayrılık üzerinden derinleştiriyor. Özellikle *Yaban Kuraldışılık*'ta (*The Savage Anomaly*) Negri, Spinoza düşüncesinde bu ayrımın olgusallığını tartışmaz ama onu, Spinoza'nın siyaset düşüncesinde yeni bir perspektif açabilmek için verili olarak kabul eder. Ona göre bu ayrımın görüldüğü belli başlı yerler vardır. Örneğin Hardt'ın çevirisinde *potestas* metafiziğe, *potentia* da tarihe gönderir. Yani *Etika*'da Tanrı'nın Gücünü (*potestas*), düşünülebilir her şeyin üretiminin *olasılığı* olarak değil de, var olan her şeyin üretiminin *gerçekliği* olarak yorumlar. Bu bize ne söyler? *Potestas*, aslında *potentia*'dan başkası değildir ve *potestas*'in *potentia*'yı tabi eden tüm darbe ve mekanizmaların bir toplamı olması bunu değiştirmez. Ayrımı siyasete getirdiğimizde, Spinoza'nın yazısında *potestas*'ın reel, maddi varoluşu söz konusudur, monarşik yönetimler yahut dinsel hiyerarşiler vs. bir tür merkezî,

Bu ilk özellikle bağlantılı olarak, bugünün siyasetine dair yapılabilecek bir diğer genel saptama şudur: Siyaset çoğunlukla aşkınlık düzleminde yaşanıyor. Kavram tok tınıyor ama basit bir şey demek istiyorum. Kutsallaştırılmış yahut yüceleştirilmiş varlıklar ve idealler uğruna şimdiki, bugünü askıya alan, onu kurban eden, insanı ve insan topluluklarını araçsallaştıran aşkın güçler ve belirleyenler var daima. Daha genel bir ifadeyle siyaset majör olgular, kavramlar ve inançlar, kütleli yapılar ve aktörler, büyük olaylar ve isimler üzerinden ve onlarla birlikte düşünülüyor. İnsanların teleskopları var ve gözleri çoğu zaman büyük şeyleri görmeye yönelmiş duruyor. Şunu ortaya atmak bile olasıdır: Son birkaç on yılda küresel ya da yerel ölçekte siyaset, çok sınırlı bir manada ve alanda deneyimleniyor ve bu sınırlı alan parti siyaseti, majör ideolojiler, temsili yapılar, liderlikler, diplomatik ya da askerî müdahaleler, ekonomik dinamikler, büyük toplumsal hareketlenmeler ve benzeri majör parametrelerle tanımlanıp çerçeveleniyor. Böyle bir algıyla tarif edilen bu siyaset alanında, özellikle buraya has ve burayı karakterize eden hâkim ahlâk anlayışları, normlar, pratikler ve duygular oluyor. Örneğin siyaset çoğu zaman temsiller yahut temsili normlar, pratikler, aktörler ve yapılarla belirleniyor; bu temsilci güçler arasında bir çatışma ve karşılıklı tepki kültürü hâkim ve hiyerarşik düzen ve merkezî örgütlenme içinde bu tahakküm ilişkileri, diğer olası ilişkileri ve duyguları bastırıyor, gölgeyor; buralarda *insan*, eksiliyor.

Aşkınlık düzlemindeki siyasete, *özdeşlik ilkesi* eşlik ediyor. İnsanları, tekilliklerini ortadan kaldırarak ve olumsuzlayarak bir araya getiren güçlü majör kimlikler var. Nietzsche'nin bir vurgusunu hatırlıyorum: "Gücü arttıkça, topluluk, bireyin eri-

gücü toplayan ve dağıtan, aşkın emri çağırır ve Negri *potestas*'ı bir tahakküm, devlet iktidarını, mutlak siyasal iktidarı, çokluğun ve ona dair zihnin ve özgürlüğün tabi kılınması anlamında kullanır. *Potentia* ise, *potestas*'ı da var eden, özdeki kudrettir. Siyaset tartışmasında *potentia* kuruculuğun yerel, içkin ve fiili formudur, insan hayatında bir tür üretici kuvvettir, çokluğun dinamik ve kurucu esasıdır. Negri'ye göre Spinozacı mantık, demokrasinin sınırsız bir yönetim formu olduğunu öngörür, öyle olmasını ister, zira bu formda *potestas* tümüyle *potentia*'ya riayet eder, yani çokluktaki kudrete. O yüzden de demokrasi içkinlik düzlemine bir dönüştür, yani etik yaşama.

yip gitmesine önem vermez olur” (2011: 88). *Fark ilkesi* değil de *özdeşlik ilkesi* altında olan insan toplulukları, bireylikleri ve onların tekilliklerini göz ardı edebilecek denli güçlü kütleli yapılar dönüşürler. Güçlü temsili kimliklerle perçinlenen ve aşkınlık düzleminde yaşanan siyaset, totaliter makinelerin çeşitli biçimlerinde görünür olur ve bu, Nietzscheci anlamda *teпки* ve *tepkisel varoluşu* doğurur ya da yeniden üretir. Siyasal aktör ve bünyeler de, kendi etkisel varoluşlarını üretmekten çok tepkisel eylemler için yine tahakküm ilişkilerini üretir ve yeniden üretirler. Sonuçta siyaset, geneli itibarıyla yine bir tepki olarak deneyimlenir.

Güçlü kimlikler üzerinden aşkınlık düzleminde ve tepkisel bir varoluş içinde yaşanan siyaset, bir siyaset kültürü olarak *çatışmanın* ortaya çıkmasına sebep olur ve *çatışma* da siyasal düşünce ve pratiğe hükmeden en güçlü temsil haline gelir. Hiç şüphesiz bugün de böyle. Burada *çatışma* sözcüğünü, özel bir kavram olarak değil, yaygın anlamıyla kullanıyorum. Zaten eğer siyaset, tahakküm ilişkileri içinde deneyimlenir ve anlaşılırsa; eğer aşkınlık düzleminde ve özdeşlik ilkesiyle birlikte yaşanırsa, bütün siyasi süreçlere *çatışmanın* eşlik etmesi kaçınılmazdır diye düşünüyorum. Bu bağlamda, temsili kozmos en temiz biçimiyle kendini *çatışmacı siyasette* gösterir. Bir diğer deyişle siyaset, kendi temsilini, mutlak bir *çatışmada*, bir savaş halinde ve ona has duygularda bulur. Demek istiyorum ki siyaset yahut *siyasal olma* hali, gerçek anlamda hep bir ölüm kalem meselesi olarak algılanıyor, hissediliyor, kuramsallaştırılıyor ve uygulanıyor; sembolik ya da gerçek, biyolojik ya da psikolojik, sıcak ya da soğuk bir “savaş” hali, kendini çeşitli güçler ve güçlü büyük aktör ve yapılar arasındaki *çatışma*, *çelişki*, *zıtlaşma*, *uyuşmazlık* vs. olarak gösteriyor. Düşmanlık ya da haset, “öteki” duygusu ve “çelişki” siyasete eşlik ediyor; hatta bunların pratikleri, siyasetin ana teması yahut nakaratı olarak kabul ediliyor.

Bu temsiller öylesine yaygın ki, siyaset düşünürleri ve siyasi aktörler de şuna inanıyorlar: Eğer siyasetin belirleyicisi olarak temsili güç ve *çatışma* unsurları yoksa, siyasetten bahsed-

meyiz, yani ortada siyaset ya da siyasal olan herhangi bir şey yok demektir. Eğer bir *iktidar* için *çatışma* formunda değillerse herhangi bir eylem yahut eylemlilik, siyasetin alanı ve anlamı içinde düşünölmeye yahut siyasi bağlamda analiz edilmeye değer bir şey olarak kabul edilmez, desteklenmez, onurlandırılmaz. Bu durumda şunu söyleyebiliriz: Sanki ortada, siyaseti *çatışma* içinde tahayyül ve temsil eden bir metafizik var. Esasında bunun, siyasi tarih içinde çok eski bir metafizik olduğu bile söylenebilir, yani *çatışma* temsili öylesine yaygındır ki, bu tarih içinde bir çeşit *arché* olarak görünür. Söz konusu *çatışma* metafiziğinin siyaset kuramı tarihindeki yerini soruşturmak istesek, şunları incelemek yeterli olurdu: Zaman ve mekândan azade ideler olarak formlar ile görüngüler dünyası arasındaki Platonik diyalektik, ki siyasetteki belirleyiciliğine devam ettiği iddia edilebilir; siyaseti korku ve umut gibi duygularla kavramaya ve siyaseti savaş haline yerleştirmeye girişen ilk kuramcılardan biri olan Machiavelli'nin siyaset felsefesi; özgürlük ve güvenlik arasındaki Hobbesçu siyasal gerilim; liberalizmde olduğu gibi birey ve toplum arasında kabul edilen *çatışma*; uzunca bir döneme damgasını vuran Hegelci diyalektik; bir kısmıyla Marksist sınıf çelişkisi; Schmitt'le anılan ama realist bakıştan hemen herkesi sarıveren bir dost-düşman ilişkisi yahut paradoksu olarak siyaset anlayışı; buraya kadarki bu *çatışma* metafiziğinden kurtulmaya çalışan ama örtölü bir şekilde ondan beslenen post-Marksist antagonizma kuramları; ta ki çağdaş siyaset düşünürlerinden biri olan Rancière'in siyaset kuramındaki *uyuşmazlık* düşüncesine kadar.

Elbette bu *çatışma* metafiziğinin, siyaset kuramına has olduğunu iddia edemeyiz zira *çatışma*, siyasetin pratik alanında da yaygın ve burada da hâkim durumda. Esasında ortada karşılıklı bir ilişki var; teori ve pratik birbirini besliyor. Alandaki aktörler, eğer bir *çatışma*, bir zıtlasma yahut bir tepki değilse hiçbir eylemliliği “siyasal” vafına layık görmüyorlar, siyasal olarak kabul etmiyorlar. Bunun yerine, *çatışma* ve tepkisellik içeren ve siyasal olma gücünü tam da bu metafizikten alan duygulanım ve pratikleri, siyasal oluşun “temsilleri” olarak yücelti-

yorlar. Kitleler, sınıflar, kimlikler, fikirler, ideolojiler, yapılar, kuşaklar, renkler yahut cinsiyetler arasındaki çatışma “gerçeği”, insan aklını –felsefe ve bilimi– o ya da bu şekilde ve farklı düzeylerde de olsa siyaseti de çatışma ekseninde anlamaya, dumsamaya ve kutsamaya itiyor, yönlendiriyor, zorluyor.

Gördüğüm, böyle bir resim. Bu resmi çizerken Spinoza, Nietzsche ve Deleuze ve Guattari’nin düşünce hattından yararlandığım bilinmeli. Buna istinaden, kendi çıkarımlarımı ve tespitlerimi değerlendirdiğimde, şunları kolaylıkla söyleyebiliyorum: Bugün siyaset, temsili düşünce ve pratiklere temelleniyor; aşkınlık düzleminde ve özdeşlik ilkesi etrafında düşünülüyor ve deneyimleniyor ve genel olarak çatışmacı özelliğiyle öne çıkıyor. Bence böylesi tespitlerle bu büyük resim, yukarıdan gelen, etik pratikleri canlandırmaktan ziyade sabitleyici bir ahlâk dayatan, muhataplarını yönetmeyi ya da onlara hükmetmeyi amaçlayan, insana içkin olan *potentia*’yı tüketen ve nihayetinde insani potansiyelleri baskılayıp “siyasal”ın başka olanaklarını kapatan bir siyaset biçiminin ifadesidir. Bu siyaset biçimine ben “majör siyaset” demeyi öneriyorum. Dahası, anlamı ve alanı daraltılmış bu temsili majör siyasetin, artık kullanışlı olmadığını, minör ölçeklerde yaşanan siyasi ilişkilerin, duyguların ve diğer önemli dinamiklerin anlaşılması, incelenmesi ve açıklanmasında yetersiz olduğunu düşünüyorum.

Bugünün majör siyasetinin genel koşullarına dair böylesi gözlemlerin yanında, bana majör siyasetin mutlak bir siyaset biçimi olmadığını/olamayacağını, siyasetin diğer olanakları üzerinde mutlak bir hâkimiyet kurmadığını/kuramayacağını söyleyen bir gözlemim daha var: Yaşamın farklı alanlarında minör oluşumlar, eylemlilikler ve pratikler var ve ben bunların yalnızca siyasetle “ilgili” değil, aynı zamanda ve bizzat siyasal olduklarını düşünüyorum. Bu minör siyasal eylemlilik ve pratiklerin, siyaset biliminde ve felsefesinde ya da “siyasal” olan insanların ve toplulukların gözünde hak ettikleri yeri bulamadıklarını fark ediyorum.

Bu minör eylemlilikler, majör siyasetten tümüyle farklılar; Spinozacı anlamda *potentia*’ya temelleniyorlar; yani insanın,

başka hayatları ve öznellikleri dostça ve kolektif olarak inşa edebilme kudret ve kapasitesinin *etkin oluşuna*. İşte bu çalışma, böylesi bir “minör siyaseti” tanımlamaya, anlamaya ve pratikteki halini görmeye, göstermeye girişiyor. Bu bağlamda ben minör siyasetin, majör siyasetten farklı olarak ama ona bir tepki olmadan, *içkinlik düzleminde* yaşandığını, *tekilliklerin çokluğu*na temellendiğini ve *kamusal dostluk* yahut *dostça siyaset* diyebileceğim bir etiği gözettiğini görüyorum. Bu yüzden, hem siyaset bilimi literatürüne katkı sunabilmek hem de *siyasal olanın* anlam ve alanını genişleterek yaşamı savunmanın ve olumsuzlamanın imkânlarını gösterebilmek için mikroskobik bir bakış açısı edinebilmek ve siyasetin partiler, ideolojiler, temsili mekanizmalar arasındaki tahakküm ilişkilerinden ibaret olmadığını hissedip hissettirebilmek bana çok değerli geliyor.

Çalışmanın kuramsal yanının arkasındaki ikinci hikâye, şahsen minör bir alandaki eylemlilik süreçlerime ve bu pratik süreçlerde kazandığım öngörü ve deneyimlere dayanıyor. Yani minör alanda kendi şahsi eylemliliğim de minör siyaseti otonom bir varoluş biçimi olarak düşünmemde etkiliydi. Dolayısıyla, minör siyaseti siyaset teorisine takdim ve dâhil etmeye yönelik bu çalışmanın arkasındaki ikinci ve pratik kaynağın kendi minör eylemliliğim, pratikten yükselen bir düşünce yahut Spinozacı anlamda *pratik düşünce* olduğunu söyleyebilirim.

Uzun yıllardır Ankara’da farklı kolektif ve derneklerde, çocuklar için gönüllü çalışmalar yapmıştım. Bu çalışmalarımın edindiğim deneyimle, 2015’te arkadaşlarımla birlikte mahallemizde ve civarda yaşayan çocuklar için çeşitli atölye ve faaliyetlerin kolektif ve gönüllü olarak yapıldığı *Şimdilik* isimdeki derneği kurduk. Burayı bilim, sanat ve felsefe alanında çeşitli atölyelerin yapıldığı ve bu atölyelerde çocukların kendilerini ifade ettikleri, potansiyellerini ve eğilimlerini keşfettikleri, öz dönüşüm süreçlerinde kendi bireyliklerini kazanabildikleri, en önemlisi kendi seslerini duyabildikleri, kendilerine dair sorular sorabildikleri bir yer olarak hayata geçirdik. Bu gönüllü eylemliliğe, atölyelerin kolaylaştırıcıları olarak çalışan gönüllüler de çocuklar da herhangi bir maddi çıkar arayışıyla ya da herhangi

gi bir sorumluluk yahut öğretiden gelen bir zorunlulukla değil, yalnızca istedikleri için dâhil oluyorlar. Gönüllüler, kendilerinin bilgili, yetenekli ve deneyimli oldukları konularda atölyeler düzenliyorlar. Dolayısıyla bu kolektif çaba, potansiyellerin bir kombinasyonu olarak işliyor. Bütünüyle otonom bir eylemlilik; herhangi majör bir yapının gölgesi yahut himayesi altında çalışmıyor. İktidar, tahakküm ve hiyerarşik ilişkiler olmadan, yalnızca arkadaşlar olarak bir araya gelen insanların inisiyatifi ve eylemliliği. Zaman içindeki süreçlerde, birçok insan ve özellikle de aileler, bizim siyasi konumumuzu ve fikirlerimizi sorguladılar. Fakat biz en başından beri böyle bir tartışmanın dışındaydık; herhangi bir siyasal parti, bir ideoloji ya da majör bir kimliğin altında anılmamaya, düşünülmemeye dikkat ettik. Bu, majör siyaset bağlamında Şimdilik'in tarafsızlığını, nesnelliğini, yani majör siyasetle bir ilişkisinin olmadığını göstermek için gerekliydi. Zira insanların duvarlarını aşıp herhangi bir ayırım yapmaksızın onlara ulaşabilmek, onların dünyalarında bir yer bulabilmek ve bu farklı eylemlilik formunu sürdürebilmek tam da bu tarafsızlık sayesinde oldu. Bu süreçlerde biz daima "siyasal" olmadığını vurguluyorduk. Bununla kastettiğimiz, herhangi bir siyasal parti, ideoloji ya da öğretille bir ilgimizin ve ilişkimizin olmadığıydı. Fakat zaman içinde fark ettik ki aslında bizim eylemliliğimiz de pekâlâ siyasaldı çünkü çocukların kendi tekilliklerini ve *potentia*'larını kazabilmeleri için alan açmayı hedefliyorduk. Bunu gönüllü bir şekilde yapıyor, hem çocuklarla hem kendi aramızda yatay ilişkileri önemsiyor, bir arada olup eylemenin dostça bir halini yaşıyorduk. Şimdilik hem çocuklara, hem ailelere hem de biz gönüllülere iyi geliyordu. Dolayısıyla bizim eylemliliğimiz de pekâlâ siyasaldı ama bu siyasallık, siyasetin hâkim norm ve pratiklerinden oluşmuyordu, bütünüyle farklıydı. Öyleyse şunu kabul etmem gerekiyordu; bizim eylemliliğimiz içindeki her şey siyasal özellik taşıyor ama bizim siyasetimiz, "siyaset"ten oldukça farklı bir şey. İşte bu noktada böylesi bir "siyaseti" diğer genel "siyasetten" ayırma zorunluluğu hissettim. Bugün anlıyorum ki bizim yaptığımız, "minör siyaset"tir.